

Trần Hoài Thư, Trên Những Gian Nan

Song Thao

Trần Quý Sách hay Trần Hoài Thư, tên nào cũng đồ nợ. Tên cúng cơm hay bút hiệu đều trau chuốt như nhau. Trần Hoài Thư cùng chị Ngọc Yến qua Montreal này ba lần. Lần nào cũng như cóc bỏ đĩa nhưng lần nào anh cũng gặp anh em cầm bút bên này. Anh quý bạn văn, đường từ New Jersey tới Montreal kể cũng xa, 9 giờ lái xe. Vậy mà khi chúng tôi động thớt động đĩa văn chương bằng những cuộc ra mắt sách anh chị cố gắng có mặt. Lần anh Luân Hoán tổ chức cưới cho con gái anh chị cũng qua chung vui. Chẳng gì Trần Hoài Thư và Luân Hoán cũng là bạn đồng ngữ tại trường Sĩ Quan Thủ Đức. Tình anh với bạn văn đầy đặn nhưng vất vả như vậy. Hướng chi tình anh với thứ anh mang nợ là sách.

Khi anh qua Montreal với chúng tôi, sách vở chưa vương chân anh nhiều. Kể từ khi anh lập nhà in và xuất bản Thư Án Quán cùng tạp chí bất định kỳ Thư Quán Bán Thảo anh mới hùng hục trả nợ sách. Bên cạnh Thư Quán Bán Thảo là những trang sách của miền Nam xưa bị anh lục tung, vực chúng sống dậy bằng những tuyển tập in lại những sáng tác của nhiều tác giả miền Nam Việt Nam trước 1975. Đỉnh đám nhất là tủ sách **“Di Sản Văn Chương Miền Nam”** với hai tuyển tập **“Thơ Miền Nam”** gồm 5 tập dày 3500 trang và **“Văn Miền Nam”** gồm 4 tập dày khoảng 2400 trang là những công trình khó ai có đủ sự tri chí và tài năng để làm nổi. Trần Hoài Thư bực bạch với đài VOA:

“Tôi đăng truyện ngắn rất là nhiều trước năm 1975, hàng trăm truyện ngắn như vậy, nếu không tìm ra lại được thì uổng đi. Mình cũng biết rằng Cornell có nhiều sách vở báo chí. Từ đó mình nảy ra ý niệm rằng nếu như mình không làm cái này đưa ra cho anh em bạn bè cũng như mình thì uổng đi. Lúc đó thì cực lắm vì từ nhà đi Cornell năm tiếng đồng hồ một lần đi và thêm năm tiếng lần về. Mình khởi hành 4 giờ sáng, trời tuyết giá, đường đèo đường núi, có khi tai nạn. Cám ơn bà xã, khuyến khích mình, ngồi bên cạnh và lái giúp mình.”

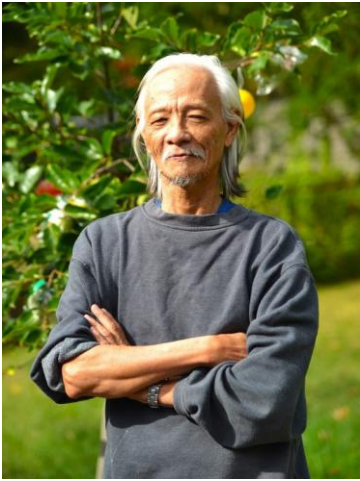
Đường trường xa là nhờ tay lái của chị Ngọc Yến. Không biết bao nhiêu quãng đường anh chị đã khổ cực vượt qua. Cho tới khi bệnh tật ụp tới chụp xuống cả hai anh chị. Không biết có phải vì làm việc quá độ đã ảnh hưởng tới sức khỏe của anh chị không. Nếu đúng thì anh thần bệnh quá vô tâm. Thư viện Cornell không vô tâm như vậy. Biết sức khỏe của anh không được tốt sau cơn đột quỵ, thư viện Cornell đã gửi các tài liệu anh cần tới tận nhà. Anh khỏi phải tới thư viện như trước.

Đó là Trần Hoài Thư về sau. Khi anh chị qua Canada, không biết các anh Luân Hoán, Hoàng Xuân Sơn hay Trang Châu có biết quãng đời luôn chống đỡ với nghịch cảnh của anh trước đó không. Tôi hoàn toàn không biết cuộc sống ngoan cường của anh. Trông anh không có vẻ chi. Trái lại, còn có vẻ liễu yếu đào tơ! **Sanh năm 1942** tại Đà Lạt, thất lạc cha, cùng mẹ sống khổ cực tại Nha Trang. Trần Hoài Thư đã phải vất vả bán hàng rong ở bến xe và đi bộ mỗi ngày khoảng 20 cây số tới trường. Có một thời gian anh đã phải vào ở trong cô nhi viện Bethlehem. Khi đoàn tụ với cha di cư từ bắc vào, anh mới được đi học đều tại trường Quốc Học Huế và Đại học Khoa Học Sài Gòn. Ra trường anh dạy học tại trung học Trần Cao Vân, Quảng Nam. Nhập quân trường Thủ Đức năm 1967, khóa 24 SQTĐ. Tốt nghiệp anh phục vụ tại Đại Đội Thám Kịch 405 thuộc Sư đoàn 22 bộ binh, bị thương ba lần. Sau 1975, anh đi “cải tạo” hơn 4 năm. Trở về, anh làm đủ nghề trong đó có thời bán cà rem dạo. Không biết ông giáo Thư có lắc chuông trước cửa trường cũ không.

Năm 1980 anh vượt biển, cắp sách tới trường lại, tốt nghiệp Cử Nhân Điện Toán và Cao Học Toán Ứng Dụng. Anh làm việc cho AT&T rồi IBM. **Cứ suy ra đám bạn chúng tôi, trừ một số bạn theo ngành Y khoa, chuyện cắp sách tới trường lại khi tuổi đã cứng, trí óc đã mòn sau bao biến thiên của cuộc đời, thêm cơn áo cho gia đình thúc phọc sau lưng, là chuyện thiên nan vạn nan.**

*Trường cách xa nhà hơn mười dặm
Đường đi Nữ Ước xe như rùng
Chàng đến trường sau giờ tan việc
Học trò già đến trường nàng ơi
Có khi lòng nặng như đá tảng
Ham làm gì cái bằng master*

Con người của toán học và kỹ thuật nhưng tâm hồn lại dành cho văn chương. Chính văn chương đã nâng anh dậy thành một nhà văn xứng với cái tên Trần Quý Sách tiền định. Từ năm 1964, anh đã có truyện và thơ trên

*Nhà văn Trần Hoài Thư
Tòa soạn từ nay vắng bóng anh Thư.*

Bách Khoa, Văn, Văn Học, Đòi, Thời Tập, Vấn Đề, Khởi Hành và Ý Thức. Năm 2004, anh về hưu và dành tất cả thời gian cho văn học Việt Nam với Thư Ấn Quán và Thư Quán Bản Thảo. Anh đã biến căn nhà ở Plainfield, New Jersey, thành nhà in gồm toàn máy móc cũ mua rẻ trên e-Bay để “chế tạo” những cuốn sách từ A đến Z. Như một sắp đặt tình cờ, nghề kỹ thuật đã giúp cho đam mê văn chương của anh. **Sách in ra để tặng.** Mỗi lần có người xin sách là hai vợ chồng hí ha hí hửng như gặp quới nhân. Số máy cũ anh bỏ tiền ra mua về cải sửa, có cái

dùng được, có cái không. Máy thì kèn càng, người thì liêu xiêu, hai bên đánh vật với nhau, phần thua về ai chắc mọi người đều đoán được.

*Ham chi cái máy dán keo
Ham chi làm đẹp hardcover bìa ngoài
Lên Ebay, 500 đồng
Order từ tận bên Tàu xa xăm
Ba năm rồi, máy nằm im
Keo thì phết, nhưng bìa thì thảm thê
Thôi đành ta phải return
Nhưng ai cũng hoảng khi đóng thùng gửi đi
Nặng hơn một cái đầu xe
Còn ta thì một lão già liêu xiêu
Thôi thì bỏ đó ba năm
Để rút kinh nghiệm mà chừa lần sau
Không ngờ ta có cái đầu
Chỉ 15 phút là khỏi cần máy glue
Thấy mình vui quá là vui
Hỏi ông Steinbeck "Cửa chuột và người " ai hơn.*

Một góc nhà in.

Máy dán keo khi mua

Máy dán keo đã được chế lại.

Cái máy dán keo anh mua 444 đô nhưng không xài được vì đây là máy chỉ dùng trong kỹ nghệ. Máy phải dùng nhiều keo, khi dán keo tràn ra hai bên, rớt xuống dưới. Đành bỏ xó. Có thể trả lại được nhưng máy rất nặng, cần hai người khiêng và đóng thùng ván. Khi đó thân xác anh đau nhức nhưng đầu óc anh vẫn quay quắt với cái máy. Cuối cùng anh nghĩ ra được cách trị: lấy hai miếng tôn mỏng làm hai vách hai bên. Keo hết tràn lan ra hai bên! Cái đầu kỹ thuật đã giúp ông già thắng 1-0.

Anh thăm chị tại nursing home.

Cô đơn trong căn nhà thiếu bàn tay của chị Yến nằm tại nursing home, anh chỉ lo cho cái basement nhà in. Còn bỏ phứa hết. Ung thư, đột quỵ đánh những đòn chí tử vào thân xác nhưng không đánh gục được ý chí sắt thép của ông. Ông coi mỗi lần hóa trị như một cuộc hành quân năm xưa.

*Một chiếc võng, một chỗ nằm
Tôi ru tôi qua những đêm lẫn truông
Bốn mùa hoan lạc tại ương
Ung thư đột quỵ tạt pì lù mỗi mê
Chừ tôi chuẩn bị đi về
Không có võng lấy gì à ơi.*

Chị Ngọc Yến ra đi ngày 27/4/2024 sau nhiều tháng nằm không còn quá khứ, đơn sơ như con trẻ. Nhà chính luận Trần Trung Đạo đã tới với anh tại căn nhà vắng chị này.

*“Căn nhà vẫn còn đó nhưng không có bàn tay chị Yến chăm sóc nữa. Chị bệnh nặng. Chậu hoa sứ nằm nghiêng bên bậc tam cấp vào nhà, anh cũng không buồn dựng lên. Chất sống duy nhất còn chầy trong anh là tình yêu không màu dành cho chị. Mọi hình thức khác đều vô nghĩa. Tôi linh tính mùa mưa bão sắp thổi qua đây nên đề nghị anh ra vườn để bốn anh em chụp vài tấm hình kỷ niệm. Anh vui vẻ gật đầu. Khu vườn cỏ mọc đầy. Anh làm dáng, miệng cười hồn nhiên như trẻ thơ. Sinh hoạt văn nghệ Boston có một thời hưng thịnh và sầm uất. Chúng tôi có quá nhiều kỷ niệm, có thể viết thành một cuốn sách khá dày. Hôm qua anh em còn lại ở Boston ngồi ôn chuyện cũ. Nhớ và nhắc nhiều nhất vẫn là anh chị Trần Hoài Thư. Không chỉ vì anh chị vừa ra đi nhưng anh chị là **biểu tượng sống động của tình yêu vợ chồng, tình yêu quê hương đất nước và lý tưởng của một đời người**. Mỗi người chúng ta đến đây để làm một số việc và đến một thời điểm nào đó sẽ ra đi. Công việc có thể làm chưa xong nhưng không sao các thế hệ Việt Nam khác sẽ lớn lên và làm tiếp”.*

Đúng một tháng sau khi chị Yến mất, Trần Hoài Thư cũng đi theo chị vào ngày 27/5/2024. Hai vợ chồng đã cùng nhau sống một cuộc sống với sách vở chữ nghĩa. Vắng chị, anh vẫn cặm cụi với sách vở. Nhưng thân xác còn đây, hồn anh đã vọng về chốn xa xăm, nơi có chị. Cho tới khi anh cất bước đi tìm chị.

*Không đi mà bảo rằng đi
không về cứ bảo rằng về cõi tiên
xe tình chừ đã ngủ yên
còn chẳng mùi tóc đen tuyền tỏa hương*

Tôi chưa từng đặt chân tới căn nhà đông đầy tình anh nghĩa chị, đậm đặc hơi hướm sách vở của một thời xa xưa mà anh và chị đã vá víu giữ lại trong nhiều năm qua. Đây là một nhà in độc đáo nhất trên đất nước tạm dung của chúng ta. Không có cái thứ hai. Anh chị đã để lại một thánh địa của chữ nghĩa miền Nam Việt Nam trong dáng hình tuệch toạc vá víu. Nó xứng đáng được giữ lại nguyên trạng như một bảo tàng cho mọi con dân nước Việt tới chiêm ngưỡng. Mong thay!

06/2024
Song Thao